

PRZEDMIOTOWY SYSTEM OCENIANIA

CHEMII

opracowała: Teresa Gresiuk

wrzesień 2008

CELE NAUCZANIA:

- ♦ uświadomienie roli chemii w rozwoju cywilizacji i w życiu codziennym
- ♦ zrozumienie znaczenia przemian chemicznych zachodzących w otaczającym świecie
- ♦ kształtowanie badawczego sposobu myślenia
- ♦ rozwijanie umiejętności obserwacji
- ♦ dostrzeganie wpływu działalności człowieka na środowisko i przyswojenie wiedzy niezbędnej do prowadzenia działań proekologicznych
- ♦ przygotowanie do prawidłowego korzystania z różnorodnych źródeł informacji

OCENIANIE UWZGLĘDNIĄ:

- ♦ posługiwanie się podstawowym słownictwem chemicznym
- ♦ umiejętność zapisywania równań prostych reakcji chemicznych oraz opisywanie efektów im towarzyszących
- ♦ umiejętność wykonywania prostych obliczeń chemicznych
- ♦ dostrzeganie przemian chemicznych w życiu codziennym

FORMAMI SPRAWDZANIA WIEDZY I UMIEJĘTNOŚCI SĄ:

- ♦ sprawdziany pisemne
- ♦ kartkówki
- ♦ odpowiedzi ustne
- ♦ praca w grupach
- ♦ testy

UMOWA Z UCZNIEM:

- ♦ sprawdziany pisemne zapowiadane są przynajmniej tydzień przed terminem
- ♦ należy poprawić ocenę niedostateczną
- ♦ brak zeszytu jest traktowany jako nieprzygotowanie do lekcji
- ♦ odpowiedź ustna obejmuje materiał co najwyżej pięciu ostatnich lekcji
- ♦ uczeń może zgłosić bez podania przyczyny nieprzygotowanie do lekcji jeden raz w semestrze

KRYTERIA OCEN Z CHEMII

Budowa atomu

Ocena dopuszczająca

Uczeń:

- Wymienia rodzaje promieniowania jakie wysyłają pierwiastki promieniotwórcze
- Określa jak zbudowany jest atom
- Wymienia cząstki elementarne materii i określa ich ładunek
- Definiuje pojęcie izotopu, powłoki elektronowej, elektronów walencyjnych
- Na podstawie zapisu E określa skład jądra atomowego oraz liczbę elektronów
- Przedstawia rozmieszczenie elektronów na powłokach K, L, M (Z 1 18)

Ocena dostateczna

Uczeń:

- Dzieli nuklidy na zbiory i podaje nazwę zbioru
- Definiuje pojęcia: nukleon, nuklid, pierwiastek, rdzeń atomowy
- Oblicza masę atomową pierwiastka na podstawie zawartości procentowej izotopów
- Przedstawia rozmieszczenie elektronów na powłokach, zaznacza elektrony walencyjne i rdzeń atomowy

Ocena dobra

Uczeń:

- Podaje przykłady pozytywnych i negatywnych skutków działania izotopów promieniotwórczych
- Oblicza zawartość procentową izotopów pierwiastka na podstawie znajomości mas atomowych
- Przedstawia konfigurację elektronową w zapisie podpowłokowym
- Przedstawia rozmieszczenie elektronów na powłokach dla atomów Z 1 40

Ocena bardzo dobra

Uczeń:

- Przedstawia konfigurację dowolnego pierwiastka z bloku s, p, d
- Posługując się znakami „+”, „-”, wskazuje relacje zachodzące pomiędzy podanymi wielkościami: liczba atomowa, liczba masowa, liczba protonów, liczba elektronów, liczba nukleonów, numer okresu, liczba powłok, liczba elektronów walencyjnych, liczba powłok, numer powłoki, numer grupy głównej

Układ okresowy pierwiastków. Wiązania chemiczne.

Ocena dopuszczająca

Uczeń:

- Podaje treść prawa okresowości
- Zna pojęcie liczby atomowej pierwiastka
- Wskazuje w układzie okresowym pierwiastki należące do poszczególnych grup i okresów
- Podaje nazwy grup
- Zna regułę dubletu i oktetu
- Definiuje pojęcie elektroujemności
- Definiuje pojęcie wiązania: kowalencyjnego, polarnego, jonowego
- Wyjaśnia pojęcia: atom, jon, anion, kation
- Określa charakter wiązania w cząsteczce na podstawie skali elektroujemności Paulinga

Ocena dostateczna

Uczeń:

- Określa wartościowość pierwiastków grup głównych w związkach z tlenem
- na podstawie układu okresowego pisze wzory tlenków III okresu
- Przedstawia zmienność elektroujemności pierwiastków w układzie okresowym bez uzasadnienia
- Wyjaśnia proces tworzenia się anionów i kationów z atomów
- Określa liczbę cząstek elementarnych w jonach prostych
- Potrafi zilustrować budowę cząsteczek: H_2 , Cl_2 , HCl , $NaCl$ za pomocą wzorów kreskowych i kropkowych

Ocena dobra

Uczeń:

- Zapisuje konfigurację elektronową jonów, wskazuje do których gazów szlachetnych się upodobniły
- Określa liczbę powłok elektronowych w jonach i skład ich jąder
- Wyjaśnia przyczyny tworzenia się wiązań chemicznych
- Wyjaśnia pojęcie dipola
- Wskazuje zmienność właściwości litowców i fluorowców
- Określa wartościowość grup pierwiastków grup głównych w związkach z wodorem

Ocena bardzo dobra

Uczeń:

- Proponuje doświadczenia, które pozwalają na porównanie aktywności pierwiastków w grupie 1, 2 lub 17
- Analizuje rodzaje wiązań w związkach
- Rozróżnia wiązania kowalencyjne typu sigma i pi

Klasyfikacja Związków nieorganicznych

Ocena dopuszczająca

Uczeń:

- Rozpoznaje wśród związków nieorganicznych: tlenki, wodoroki, wodorotlenki, kwasy i sole
- Dzieli tlenki na tlenki metali i tlenki niemetalu
- Zapisuje wzory sumaryczne typowych tlenków, wodorotlenków, kwasów i soli
- Na podstawie wzoru podaje nazwy tych substancji
- Wymienia najczęściej spotykane w najbliższym otoczeniu związki nieorganiczne podając ich praktyczne zastosowanie
- Zna po jednej metodzie otrzymywania tlenku, wodorotlenku, kwasu
- Zna trzy metody otrzymywania soli
- Píše wzory strukturalne, sumaryczne i podaje nazwy tlenków, wodorotlenków, kwasów i soli kwasów beztlenowych

Ocena dostateczna

Uczeń:

- Oblicza wartościowość pierwiastków w związkach z tlenem
- Wyznacza wartościowość reszty kwasowej w kwasie i wartościowość metalu w wodorotlenku oraz wartościowość metalu i reszty kwasowej w soli na podstawie wzoru sumarycznego
- Zna podział tlenków na: kwasowe, zasadowe i amfoteryczne
- Píše równania reakcji uzasadniające charakter kwasowy i zasadowy tlenków
- Wyjaśnia wpływ CO₂ w powietrzu na efekt cieplarniany
- Wyjaśnia wpływ tlenków kwasowych w powietrzu na kwaśne deszcze

Ocena dobra

Uczeń:

- Zna podział wodorotlenków na zasadowe i amfoteryczne
- Píše równania reakcji uzasadniające charakter chemiczny wodorotlenków
- Píše równania reakcji uzasadniające amfoteryczny charakter tlenków
- Zna dwie metody otrzymywania zasad
- Píše równania reakcji wytrącania wodorotlenków nierozpuszczalnych w wodzie
- Zapisuje równania reakcji przedstawione schematami
- Tworzy wzory soli
- Zna pięć metod otrzymywania soli

Ocena bardzo dobra

Uczeń:

- Za pomocą równań reakcji wykazuje właściwości utleniające kwasów: H₂SO₄, HNO₃ (stęż.), HNO₃(rozc.)
- Zna osiem sposobów otrzymywania soli
- Mając do dyspozycji np. sól, tlen, wodór i siarkę píše równania reakcji prowadzące do otrzymywania Na₂SO₄

Reakcje chemiczne. Ilościowa interpretacja przemian chemicznych.

Ocena dopuszczająca

Uczeń:

- Wymienia czynniki wpływające na szybkość reakcji
- Zna podstawowe typy reakcji (syntezy, analizy i wymiany)
- Odczytuje równania reakcji stosując pojęcia: atom, cząsteczka
- Zna pojęcie reakcja: endoenergetyczna i egzoenergetyczna
- Wie, że mol jest jednostką liczności
- Podaje interpretację molową prostych substancji chemicznych i prostych równań chemicznych
- Określa liczbę moli poszczególnych atomów zawartych w jednym molu prostej substancji (np. Cl_2 , H_2O)
- Określa masę jednego mola prostych substancji (np. H_2 , H_2S , NaCl)

Ocena dostateczna

Uczeń:

- Zna pojęcie: mol substancji
- Zna treść prawa Avogadra, liczbę Avogadra i objętość molową gazów w warunkach normalnych
- Zapisuje równania reakcji na podstawie wskazanych przez nauczyciela substratów i produktów reakcji oraz podaje interpretację molową, masową i objętościową tych równań
- Odczytuje z układu okresowego masy molowe pierwiastków i oblicza masy molowe związków
- Oblicza liczbę moli, masę i objętość podanej substancji
- Określa typ dowolnej reakcji chemicznej (na podstawie jej równania)
- Oblicza skład procentowy związków dwuskładnikowych

Ocena dobra

Uczeń:

- Oblicza ilość atomów lub cząsteczek w podanej ilości substancji
- Stosuje objętość molową i liczbę Avogadra w zadaniach

Ocena bardzo dobra

Uczeń:

- Rozwiązuje zadania z zastosowaniem prawa zachowania masy i stałości składu o wyższym stopniu trudności (stosunki niestechiometryczne, zastosowanie gęstości)

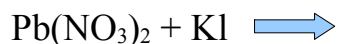
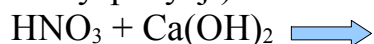
Reakcje w roztworach wodnych.

Ocena dopuszczająca

Uczeń:

- Definiuje pojęcie elektrolitu
- Podaje przykłady elektrolitów i nieelektrolitów
- Definiuje kwasy, zasady i sole w ujęciu teorii Arrheniusa

- Pisze równania dysocjacji: kwasów, zasad i soli
- Odczytuje równania dysocjacji: kwasów, zasad i soli
- Stosując znaki „=”, „<”, „>” określa relacje występujące pomiędzy stężeniem jonów H^+ i stężeniem jonów OH^- w roztworze: obojętnym, kwaśnym i zasadowym
- Podaje jak zabarwia się papierek uniwersalny i fenoloftaleina w wodzie, wodnym roztworze chlorowodoru, w wodnym roztworze wodorotlenku sodu
- Pisze w formie cząsteczkowej i jonowej równania reakcji zachodzących w roztworach wodnych między podanymi substancjami (tabela rozpuszczalności do dyspozycji)

Ocena dostateczna

Uczeń:

- Wyjaśnia dlaczego wodne roztwory elektrolitów przewodzą prąd elektryczny
- Zna pojęcie stopnia dysocjacji
- Wymienia słabe i mocne kwasy oraz słabe i mocne zasady
- Pisze cząsteczkowo i jonowo równania reakcji zobojętniania i wytrącania osadów mając podane nazwy substratów i tabelę rozpuszczalności
- Pisze cząsteczkowo i jonowo równania reakcji hydrolizy soli i określa odczyn wodnego roztworu

Ocena dobra

Uczeń:

- Oblicza stopień dysocjacji
- Oblicza masę wytrąconego osadu w reakcji strąceniowej
- Podaje przykłady reakcji jonowych i pisze ich równania

Ocena bardzo dobra

Uczeń:

- Oblicza stężenia kwasu potrzebnego do zobojętnienia danej ilości zasady i odwrotnie
- Posługuje się tabelą rozpuszczalności
- Proponuje sposób otrzymania dowolnego, trudno rozpuszczalnego wodorotlenku lub soli
- Oblicza masę osadu otrzymanego z substratów zmieszanych w stosunkach niestechiometrycznych

Roztwory

Ocena dopuszczająca

Uczeń:

- Definiuje pojęcia: roztwór, rozpuszczalnik, substancja rozpuszczona, roztwór nasycony, roztwór nienasycony, stężenie procentowe, stężenie molowe

- Oblicza C_p i C_m na podstawie wzorów

Ocena dostateczna

Uczeń:

- Zna pojęcia: rozpuszczalność, faza, składnik
- wymienia czynniki wpływające na rozpuszczalność
- Oblicza m_s , m_r , n , V_r na podstawie odpowiednio przekształconych wzorów definiujących C_p i C_m

Ocena dobra

Uczeń:

- Proponuje jak należy sporządzić roztwór o danym C_p
- Interpretuje krzywe rozpuszczalności
- Rozwiązuje zadania z uwzględnieniem gęstości
- Oblicza ilość moli substancji rozpuszczonej mając C_p i m_r i oblicza masę rozpuszczalnika mając C_p i m_r

Ocena bardzo dobra

Uczeń:

- Proponuje jak sporządzić roztwór o danym C_m
- Oblicza C_p znając rozpuszczalność i odwrotnie
- Rozwiązuje zadania dotyczące rozcieńczania i zagęszczania roztworów

Reakcje utleniania-redukcji

Ocena dopuszczająca

Uczeń:

- Zna zasady obliczania stopnia utlenienia
- Oblicza stopnie utlenienia pierwiastków w związkach
- Spośród podanych przykładów równań reakcji wskazuje reakcje redoks
- Określa rodzaj procesu jaki zachodzi przy zmianie stopnia utlenienia pierwiastka

Ocena dostateczna

Uczeń:

- Definiuje pojęcia: reduktor, utleniacz, proces utleniania, proces redukcji, stopień utlenienia
- Oblicza stopnie utlenienia w jonach
- Bilansuje typowe, proste równania reakcji redoks

Ocena dobra

Uczeń:

- Bilansuje równania redoks o wyższym stopniu trudności
- Zalicza daną reakcje do reakcji dysproporcjonowania i uzupełnia współczynniki metodą bilansu elektronowego

- Z podanych przykładów wskazuje atomy lub jony mogące pełnić rolę utleniacza lub reduktora

Ocena bardzo dobra

Uczeń:

- Bilansuje równania reakcji redoks zapisane w formie jonowej
- Podaje przykłady atomów lub jonów mogących pełnić rolę zarówno utleniacza jak i reduktora
- Podaje przykłady atomów lub jonów mogących pełnić rolę tylko utleniacza lub tylko reduktora

CHEMIA ORGANICZNA

Węglowodory

Ocena dopuszczająca

Uczeń:

- Zna podział węglowodorów, wzory ogólne węglowodorów alifatycznych oraz zasady nazewnictwa węglowodorów z jednym podstawnikiem
- Definiuje pojęcia izomerów i szeregu homologicznego
- Wymienia nazwy pierwszych dziesięciu węglowodorów szeregu metanu
- Zapisuje równania reakcji całkowitego spalania: metanu, etenu, acetylenu, benzenu
- Rysuje wzory strukturalne (prostych) związków na podstawie ich nazw np.: 3-chloropentan, 1-bromopropan, 2-jodobutan, 3-etyloheksan
- Zna wzory i nazwy grup alkilowych pochodzących od metanu, etanu, propanu
- Identyfikuje typy reakcji (podstawiania, przyłączenia, eliminacji, polimeryzacji) na podstawie podanych równań reakcji
- Dostrzega zagrożenia jakie dla środowiska stwarza rozwój motoryzacji

Ocena dostateczna

Uczeń:

- Zna zasady nazewnictwa węglowodorów z więcej niż jednym podstawnikiem
- Definiuje reakcje polimeryzacji
- Ilustruje zjawisko izomerii szkieletowej i izomerii położenia podstawnika
- Pisze równanie reakcji otrzymywania metanu z węgliku glinu
- Pisze równanie reakcji otrzymywania etenu z 1,2-dibromoetanu
- Pisze równanie reakcji otrzymywania acetylenu z węgliku wapnia
- Pisze równanie reakcji otrzymywania benzenu z acetylenu
- Określa rzędowość wskazanych atomów węgla w podanych związkach
- Pisze po jednym równaniu reakcji charakterystycznej dla alkanów, alkinów i benzenu
- Wyjaśnia różnice w budowie alkanów, alkenów, alkinów
- Zapisuje równania reakcji półspalania i spalania całkowitego węglowodorów

Ocena dobra

Uczeń:

- Rozróżnia izomery i homologi spośród podanych związków
- Wyjaśnia budowę cząsteczki benzenu
- Oblicza ilość tlenu i powietrza w reakcjach spalania węglowodorów
- Charakteryzuje właściwości chemiczne alkanów, alkenów, alkinów i benzenu – zapisuje odpowiednie równania reakcji
- Rozróżnia (identyfikuje) węglowodory ze względu na ich zachowanie się wobec $\text{Br}_2(\text{aq})$
- Oblicza objętość wodoru (war. Norm.) niezbędną do uwodornienia węglowodorów nienasyconych

Ocena bardzo dobra

Uczeń:

- Zapisuje równania reakcji polimeryzacji etenu, propenu i chlorku winylu
- Zna trzy metody otrzymywania alkenów
- Ustala wzór sumaryczny węglowodoru na podstawie składu procentowego i gęstości
- Ustala ilość możliwych izomerów dla związków o podanych wzorach sumarycznych
- Rozwiązuje zadania stechiometryczne wynikające z różnych reakcji węglowodorów

Jednofunkcyjne pochodne węglowodorów (alkohole, aldehydy, kw. Karboksylowe, mydła estry, tłuszcze, aminy)

Ocena dopuszczająca

Uczeń:

- Zna nazwy i wzory grup funkcyjnych: alkoholi, aldehydów, kwasów karboksylowych, estrów i amin
- Pisze wzory półstrukturalne pierwszych czterech przedstawicieli danego szeregu homologicznego w/w pochodnych i podaje ich nazwy systematyczne
- Omawia właściwości fizyczne: etanolu, gliceryny, aldehydu mrówkowego, kwasu octowego, dowolnego mydła, tłuszczu
- Uzupełnia równania i nazywa otrzymane produkty
- Podaje przykłady zastosowania: etanolu, glicerolu, kwasu octowego, metanal
- Dostrzega szkodliwy wpływ alkoholu na organizm człowieka

Ocena dostateczna

Uczeń:

- Określa rzędowość podanych alkoholi
- Wyjaśnia nienasycony charakter kwasu oleinowego
- Wyjaśnia na czym polega proces utwardzania i zmydlania tłuszczu

Ocena dobra

Uczeń:

- Pisze równanie reakcji otrzymywania przedstawiciela każdej z wymienionych pochodnych
- Porównuje właściwości alkoholi mono i polihydroksylowych
- Zna metodę przemysłowego otrzymywania mydła

Ocena bardzo dobra

Uczeń:

- Pisze równania reakcji utwardzania i zmydlania tłuszczu
- Ustala wzór alkoholu wiedząc jaka jest masa użytego alkoholu w reakcji z sodem i objętość wydzielonego wodoru w warunkach normalnych

- Oblicza objętość tlenu niezbędną do spalenia określonej ilości tłuszczu
- Zapisuje reakcję powstawania biuretu
- Umie zapisać cykl reakcji zilustrowany schematem

Dwufunkcyjne pochodne węglowodorów i związki wielkocząsteczkowe.

Ocena dopuszczająca

Uczeń:

- Podaje wzory strukturalne glicyny i glukozy (forma łańcuchowa)
- Na podstawie wzoru glicyny i glukozy wskazuje i nazywa grupy funkcyjne występujące w tych związkach
- Opisuje właściwości fizyczne glicyny, glukozy, skrobi i celulozy
- Zna pojęcia: żel, koagulacja, peptyzacja i denaturacja

Ocena dostateczna:

Uczeń:

- Pisze równania kondensacji dwóch cząsteczek aminokwasów i zaznacza wiązanie peptydowe
- Pisze równania hydrolizy dipeptydów
- Zna wzory sumaryczne maltozy, skrobi i celulozy
- Dokonuje podziału cukrów na mono, di i polisacharydy

Ocena dobra

Uczeń:

- Rozumie przyczyny amfoterycznego charakteru aminokwasów
- Pisze równania reakcji hydrolizy podanego tripeptydu
- Wymienia czynniki powodujące procesy wysalania i denaturacji białka

Ocena bardzo dobra

Uczeń:

- Pisząc odpowiednie równania reakcji wykazuje charakter amfoteryczny aminokwasów
- Porównuje właściwości mono i polisacharydów
- Rozwiązuje zadania stechiometryczne